

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ІНСТРУМЕНТИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ

Олександр Федорович ЛИСЕНКО,

здобувач Університету сучасних знань

Корупція в органах державної влади є однією з головних загроз стабільності та ефективності публічного управління України. Вона підриває довіру громадян до влади, створює нерівні умови для бізнесу, ускладнює реалізацію реформ та негативно впливає на економічний розвиток країни. Для протидії цьому явищу в Україні запроваджено систему адміністративно-правових інструментів.

Адміністративно-правові інструменти – це сукупність правових засобів, методів і механізмів, які використовуються органами державної влади, органами місцевого самоврядування та іншими суб'єктами адміністративного права у процесі реалізації публічного управління, забезпечення законності та захисту прав і свобод громадян.

Вони забезпечують ефективне функціонування державного апарату, регулюють відносини між громадянами та органами влади, сприяють виконанню державних функцій і реалізації державної політики в різних сферах суспільного життя. Використання адміністративно-правових інструментів ґрунтується на принципах законності, доцільності, обґрунтованості, пропорційності та підконтрольності, що сприяє забезпеченню балансу між інтересами держави, суспільства та окремих осіб.

Водночас адміністративно-правові інструменти протидії корупції - це система правових засобів, що застосовуються органами державної влади для запобігання, виявлення, припинення та притягнення до відповідальності за вчинення корупційних правопорушень. Вони є важливою складовою протидії корупції та сприяють забезпеченню правопорядку, ефективності функціонування органів державної влади та підвищенню рівня довіри громадян до інститутів держави [1, с. 78].

До адміністративно-правових інструментів відносяться різноманітні механізми, які базуються на адміністративному праві, зокрема: адміністративна відповідальність за корупційні діяння, запровадження внутрішнього контролю в органах державної влади, впровадження антикорупційних стандартів у сфері публічного управління, моніторинг діяльності осіб, що займають публічні посади, а також розробка антикорупційних програм і стратегій.

Так, адміністративно-правові інструменти відіграють важливу роль у протидії корупції в органах державної влади України. Проте їх ефективність залежить не лише від урегульованості на рівні законодавчих норм, а й від реального їхнього виконання, політичної волі керівництва країни, незалежності антикорупційних органів та активної участі суспільства. Для подальшого зниження рівня корупції необхідно посилювати прозорість управлінських процесів, удосконалювати механізми контролю та забезпечувати невідворотність покарання для порушників.

Відзначимо, що адміністративно-правові інструменти протидії корупції в органах державної влади України є комплексом заходів, спрямованих на попередження, виявлення та припинення корупційних правопорушень. Вони

охоплюють нормативне регулювання, контрольні механізми, діяльність державних і громадських інституцій, а також заходи запобігання та юридичної відповідальності. Для кращого розуміння їхньої структури та ефективності можна застосовувати різні підходи до класифікації цих інструментів.

За юридичною природою адміністративно-правові інструменти поділяються на нормативно-правові, організаційно-правові та процедурно-правові. Нормативно-правові інструменти передбачають закріплення антикорупційних норм у законодавчих актах, таких як закони України «Про запобігання корупції», «Про державну службу», «Про Національне антикорупційне бюро України», а також у Кодексі України про адміністративні правопорушення [2].

Організаційно-правові інструменти стосуються створення та діяльності спеціалізованих антикорупційних органів, зокрема Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК), Національного антикорупційного бюро України (НАБУ), Державного бюро розслідувань (ДБР) та Вищого антикорупційного суду (ВАКС). Процедурно-правові інструменти являють собою механізми контролю та відповідальності за корупційні правопорушення, серед яких електронне декларування доходів, антикорупційні перевірки та врегулювання конфлікту інтересів.

За характером дії інструменти протидії корупції поділяються на превентивні, контрольні та каральні. Превентивні (попереджувальні) інструменти орієнтовані на зменшення корупційних ризиків і включають антикорупційне законодавство, кодекси етики державних службовців, антикорупційні освітні програми, а також систему відкритих реєстрів [3, с. 138].

Контрольні інструменти забезпечують перевірку дотримання антикорупційного законодавства через моніторинг публічних закупівель (наприклад, через платформу ProZorro), контроль за електронним декларуванням доходів та аналіз потенційних конфліктів інтересів. Каральні (репресивні) інструменти спрямовані на притягнення до відповідальності за вчинення корупційних правопорушень.

За рівнем застосування адміністративно-правові інструменти можуть бути загальнодержавними та регіональними. Загальнодержавні інструменти охоплюють антикорупційні заходи, що впроваджуються на рівні всієї країни, зокрема ті, що використовуються у межах діяльності антикорупційних органів, спрямовані на забезпечення прозорості публічного управління. Регіональні (локальні) інструменти спрямовані на протидію корупції на рівні місцевих органів влади, включаючи розслідування корупційних схем у громадах, моніторинг використання бюджетних коштів та контроль за діяльністю державних службовців на місцевому рівні [4, с. 229].

Так, адміністративно-правові інструменти протидії корупції в органах державної влади України можуть розглядатися у межах багатокомпонентної системи, яка поєднує законодавчі, організаційні, контрольні, цифрові та міжнародні механізми. Їх ефективність залежить від комплексного підходу, що включає вдосконалення законодавства, підвищення незалежності антикорупційних органів, запровадження цифрових рішень, активну участь громадян та міжнародну підтримку.

Таким чином, система адміністративно-правових інструментів протидії корупції в Україні продовжує розвиватися та вдосконалюватися. Для підвищення її ефективності необхідно забезпечити взаємодію між антикорупційними органами, впроваджувати цифрові технології, посилювати міжнародну

співпрацю, залучати громадськість до контролю за державними органами та змінювати суспільні цінності щодо нетерпимості до корупції. Це означає, що лише комплексний підхід із використанням правових, організаційних, технологічних та соціальних механізмів дозволить Україні ефективно протидіяти корупції та досягти високого рівня доброчесності в публічному управлінні.

Список використаних джерел:

1. Запобігання корупції у запитаннях і відповідях: посібник для суддів. Київ: Ваіте, 2017. 146 с.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212-24) від 07.12.1984 № 8073-X // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.
3. Топчій В. В., Шкелебей В. А., Супрун Т. М. Публічно-правова протидія корупції: навчальний посібник. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2016. 208 с.
4. Бондаренко О. С. Концепція кримінально-правової протидії корупції : монографія. Суми: Сумський державний університет, 2021. 472 с.